

Poglavlje 56

Ἀχιλλέως Τατίου Τὰ κατὰ Λευκίππην καὶ Κλειτοφῶντα Α 41

O autoru

Ahilej Tatiје ili Tacije (Ἀχιλλεὺς Τάτιος) autor je ljubavnog romana *Zgode Leukipe i Klitofonta* (Τὰ κατὰ Λευκίππην καὶ Κλειτοφῶντα). Živio je u II. st. po Kr., vjerojatno u Aleksandriji. Navodi da se pod stare dane obratio na kršćanstvo i postao biskup najvjerojatnije nisu točni. Sudeći po broju sačuvanih papirusa, *Zgode Leukipe i Klitofonta* bile su najpopularniji grčki ljubavni roman. Njegovi su glavni junaci dvoje mladih koji se ludo zaljube, ali ih okrutna sudbina razdvaja nizom nesretnih događaja poput brodoloma, otmice gusara koji prodaju junake u roblje itd.

O tekstu

Jedna od značajka grčkih ljubavnih romana jest zanimanje za osjećaje likova. Kad oteta Leukipa odbije udvaranje nasilnog Tersandra jer voli Klitofonta, Tersandar osjeća ljubav i bijes istodobno. To je autoru povod za digresiju, kratko filozofsko razmatranje tih emocija i njihova međusobnog odnosa. Takve digresije česte su u Tacijevu romanu.

Odabrani se odlomak nalazi između Tersandrova agresivnog pokušaja zavođenja i svađe koja uslijedi, a u kojoj ni Leukipa ni Tersandar ne biraju riječi.

Pročitajte naglas grčki tekst.

Ach. Tat. Leucippe et Clitophon 6.19.1

Θυμὸς δὲ καὶ ἔρωσ δὺο λαμπάδες· ἔχει γὰρ καὶ ὁ θυμὸς ἄλλο πῦρ, καὶ ἔστι τὴν μὲν φύσιν ἐναντιώτατον, τὴν δὲ βίαν ὅμοιον. ὁ μὲν γὰρ παροξύνει μισεῖν, ὁ δὲ ἀναγκάζει φιλεῖν· καὶ ἀλλήλων πάροικος ἢ τοῦ πυρός ἐστι πηγῆ. ὁ μὲν γὰρ εἰς τὸ ἦπαρ κάθηται, ὁ δὲ τῆ καρδίᾳ περιβέβληται. ὅταν οὖν ἄμφω τὸν ἄνθρωπον καταλάβωσι, γίνεται μὲν αὐτοῖς ἢ ψυχὴ τρυτάνη, τὸ δὲ πῦρ ἐκατέρου ταλαντεύεται. μάχονται δὲ ἄμφω περὶ τῆς ῥοπῆς· καὶ τὰ πολλὰ μὲν ὁ ἔρωσ εἶωθε νικᾶν, ὅταν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν εὐτυχῆ. ἦν δὲ αὐτὸν ἀτιμάσῃ τὸ ἐρώμενον, αὐτὸς τὸν θυμὸν εἰς συμμαχίαν καλεῖ. κάκεινος ὡς γείτων πείθεται, καὶ ἀνάπτουσιν ἄμφω τὸ πῦρ. ἂν δὲ ἄπαξ ὁ θυμὸς τὸν ἔρωτα παρ' αὐτῷ λάβῃ καὶ τῆς οἰκείας ἔδρας ἐκπεσόντα κατὰσχη, φύσει γε ὢν ἄσπονδος, οὐχ ὡς φίλῳ πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν συμμαχεῖ, ἀλλ' ὡς δοῦλον τῆς ἐπιθυμίας πεδήσας κρατεῖ· οὐκ ἐπιτρέπει δὲ αὐτῷ σπείσασθαι πρὸς τὸ ἐρώμενον, κἂν θέλῃ. ὁ δὲ τῷ θυμῷ βεβαπτισμένος καταδύεται, καὶ εἰς τὴν ἰδίαν ἀρχὴν ἐκπηδῆσαι θέλων οὐκέτι ἐστὶν ἐλεύθερος, ἀλλὰ μισεῖν ἀναγκάζεται τὸ φιλούμενον. ὅταν δὲ ὁ θυμὸς καχλάζων γεμισθῆ καὶ τῆς ἐξουσίας ἐμφορηθῆς ἀποβλύσῃ, κάμνει μὲν ἐκ τοῦ κόρου, καμὼν δὲ παρίεται, καὶ ὁ ἔρωσ ἀμύνεται καὶ ὀπλίζει τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸν θυμὸν ἤδη καθεύδοντα νικᾷ. ὁρῶν δὲ τὰς ὕβρεις, ἃς κατὰ τῶν φιλτάτων ἐπαρῶνησεν, ἀλγεῖ καὶ πρὸς τὸ ἐρώμενον ἀπολογεῖται καὶ εἰς ὀμιλίαν παρακαλεῖ καὶ τὸν θυμὸν ἐπαγγέλλεται καταμαλάττειν ἠδονῆ. τυχὼν μὲν οὖν ὢν ἠθέλησεν, ἴλεως γίνεται, ἀτιμούμενος δὲ πάλιν εἰς τὸν θυμὸν καταδύεται· ὁ δὲ καθεύδων ἐξεγείρεται καὶ τὰ ἀρχαῖα ποιεῖ· ἀτιμία γὰρ ἔρωτος σύμμαχος ἐστὶ θυμὸς.

Analiza i komentar

Θυμὸς δὲ καὶ ἔρωσ
 δύο λαμπάδες·

Θυμὸς § 82

δὲ usporedni suprotni veznik § 515.2, povezuje rečenicu s prethodnom

ἔρωσ § 123

δύο λαμπάδες imenski predikat, Smyth 909 (kopula je ovdje neizrečena)

δύο § 224

λαμπάδες § 123

ἔχει γὰρ καὶ ὁ θυμὸς
 ἄλλο πῦρ,

καὶ ἔστι

τὴν μὲν φύσιν ἐναντιώτατον,

τὴν δὲ βίαν ὅμοιον.

ἔχει ἔχω imati; 3. l. sg. ind. prez. akt.

γὰρ postpozitivni usporedni uzročni veznik § 517

ὁ θυμὸς § 82

ἄλλο § 212

πῦρ § 146

ἔστι... ὅμοιον imenski predikat, Smyth 909

ἔστι εἰμί biti; 3. l. sg. ind. prez. akt.

τὴν φύσιν § 165, akuzativ obzira § 389

μὲν... δὲ... koordinacija § 519.7: a...

ἐναντιώτατον § 103, § 197

τὴν βίαν § 90, akuzativ obzira § 389

ὅμοιον § 103

ὁ μὲν γὰρ παροξύνει

μισεῖν,

ὁ δὲ ἀναγκάζει

φιλεῖν·

καὶ ἀλλήλων πάροιχος

ἦ
τοῦ πυρός
ἐστι
πηγή.

ὁ μὲν... ὁ δὲ... koordinacija, § 519.7: jedan... a drugi...
γὰρ postpozitivni usporedni uzročni veznik § 517
παροξύνει παροξύνω tjerati na što, poticati; 3. l. sg. ind. prez. akt.; glagol
otvara mjesto dopuni u infinitivu
μισεῖν μισέω mrziti; inf. prez. akt.
ἀναγκάζει ἀναγκάζω siliti; 3. l. sg. ind. prez. akt.
φιλεῖν φιλέω voljeti; inf. prez. akt.
ἀλλήλων § 212
πάροικος § 103, § 106
ἦ... πηγή § 90
τοῦ πυρός § 146
ἐστι εἰμί biti; 3. l. sg. ind. prez. akt.

ὁ γὰρ
εἰς τὸ ἦπαρ
κάθηται,
ὁ δὲ
τῇ καρδίᾳ
περιβέβληται.

ὁ... ὁ δὲ... koordinacija: jedan... a drugi...
γὰρ postpozitivni usporedni uzročni veznik § 517
εἰς τὸ ἦπαρ ἦπαρ, ἄτος, τό; εἰς + a. § 419
κάθηται κάθημαι sjediti, biti skupljen; 3. l. sg. ind. prez. medpas.
τῇ καρδίᾳ § 90
περιβέβληται περιβάλλω okretati, vrtjeti; 3. l. sg. ind. perf. medpas.

ὅταν οὖν
ἄμφω
τὸν ἄνθρωπον
καταλάβωσι,
γίνεται μὲν

αὐτοῖς
 ἢ ψυχὴ τρυτάνη,
 τὸ δὲ πῦρ
 ἑκατέρου
 ταλαντεύεται.

ὅταν vremenski veznik, uvodi vremensku rečenicu § 487, § 488.2
 οὖν usporodni zaključni veznik § 516.2
 ἄμφω § 224.3
 τὸν ἄνθρωπον § 82
 καταλάβωσι καταλαμβάνω spopasti, uhvatiti; 3. l. pl. konj. aor. akt.
 γίνεται γίνομαι postati, nastati; 3. l. sg. ind. prez. medpas., jonski i
 helenistički oblik; glagol otvara mjesto imenskoj dopuni
 μὲν... δὲ... koordinacija § 519.7: a...
 αὐτοῖς § 207
 ἢ ψυχὴ § 90
 τρυτάνη § 90, dopuna uz γίνεται
 τὸ πῦρ § 146
 ἑκατέρου § 103, § 377.4
 ταλαντεύεται ταλαντεύω pretegnuti; 3. l. sg. ind. prez. medpas.

μάχονται δὲ ἄμφω
 περὶ τῆς ῥοπῆς·
 καὶ τὰ πολλὰ μὲν
 ὁ ἔρωσ
 εἶωθε
 νικᾶν,
 ὅταν
 εἰς τὴν ἐπιθυμίαν
 εὐτυχῆ.

μάχονται μάχομαι boriti se; 3. l. pl. ind. prez. medpas.
 δὲ usporodni suprotni veznik § 515.2, povezuje rečenicu s prethodnom: a...
 ἄμφω § 224.3
 περὶ τῆς ῥοπῆς § 90, περὶ + g. § 433
 τὰ πολλὰ μὲν... ἦν δὲ αὐτὸν... koordinacija rečenica parom čestica

Poglavlje 56. Ἀχιλλέως Τατίου Τὰ κατὰ Λευκίππην καὶ Κλειτοφῶντα 377

τὰ πολλὰ § 196, priložni akuzativ § 391

ὁ ἔρωσ § 123

εἶωθε ἐδίζω privikavati, naviknuti se; 3. l. sg. ind. perf. akt. § 278.2,
otvara mjesto dopuni u infinitivu

νικάω νικάω pobijediti; inf. prez. akt.

ἔταν vremenski veznik uvodi vremensku rečenicu § 487, § 488.2

εἰς τὴν ἐπιθυμίαν § 90, εἰς + a. § 419

εὐτυχῆ εὐτυχέω postići cilj, ostvariti želju, 3. l. sg. konj. prez. akt.

ἦν δὲ αὐτὸν

ἀτιμάσῃ

τὸ ἐρώμενον,

αὐτὸς

τὸν θυμὸν

εἰς συμμαχίαν

καλεῖ.

ἦν = ἐάν, pogodbeni veznik, uvodi pogodbenu rečenicu § 474

αὐτὸν § 207

ἀτιμάσῃ ἀτιμάζω ne štovati, prezirati; 3. l. sg. konj. aor. akt.

τὸ ἐρώμενον ἐράω žudjeti, čeznuti, voljeti; n. sg. s. r. ptc. prez. medpas.;
poimeničenje participa članom § 499

αὐτὸς § 207

τὸν θυμὸν § 82

εἰς συμμαχίαν § 90 εἰς + a. § 419

καλεῖ καλέω zvati; 3. l. sg. ind. prez. akt.

κάκεινος

ὡς γείτων

πείθεται,

καὶ ἀνάπτουσιν

ἄμφω

τὸ πῦρ.

κάκεινος § 66 kraza, § 213.3

ὡς γείτων § 131, § 221

πείθεται πείθω nagovarati; 3. l. sg. ind. prez. medpas.

ἀνάπτουσιν ἀνάπτω zapaliti; 3. l. pl. ind. prez. akt.

ἄμφω § 224.3

τὸ πῦρ § 146

ἄν δὲ ἄπαξ

ὁ θυμὸς

τὸν ἔρωτα

παρ' αὐτῷ

λάβη

καὶ

τῆς οἰκείας

ἔδρας

ἐκπεσόντα

κατάσχη,

φύσει γε

ὦν

ἄσπονδος,

οὐχ

ὡς φίλῳ

πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν

συμμαχεῖ,

ἀλλ'

ὡς δοῦλον

τῆς ἐπιθυμίας

πεδήσας

κρατεῖ·

οὐκ ἐπιτρέπει δὲ

αὐτῷ

σπείσασθαι

πρὸς τὸ ἐρώμενον,

κἂν θέλῃ.

ἄν = ἔάν, § 474

δὲ usporadni suprotni veznik § 515.2, povezuje rečenicu s prethodnom: a...
ἅπαξ § 223
ὁ θυμὸς § 82
τὸν ἔρωτα § 123
παρ' αὐτῷ § 209 παρά + d. § 434B, elizija § 68
λάβη λαμβάνω uzeti, obuzeti; 3. l. sg. konj. aor. akt.
τῆς οἰκείας § 103
ἔδρας § 90
ἐκπεσόντα ἐκπίπτω τινός ispadati iz čega, biti protjeran iz čega; a. sg. m.
r. ptc. aor. akt.
κατάσχη κατέχω držati, zadržavati; 3. l. sg. konj. aor. akt.
φύσει § 165
γε čestica naglašava drugi dio izbora: ali..., međutim...
ὢν εἰμί biti, n. m. r. sg. ptc. prez. akt.
ἄσπονδος § 103, § 106
ὡς φίλω § 82, § 221
πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν § 90, πρὸς + a. § 435C
συμμαχεῖ συμμαχέω τινί komu u boju pomagati, zajedno se s kime boriti; 3.
l. sg. ind. prez. akt.
ἄλλ' ὡς elizija § 68
ὡς δοῦλον § 82, § 221
τῆς ἐπιθυμίας § 90
πεδήσας πεδάω sputati; n. sg. m. r. ptc. aor. akt.
κρατεῖ κρατέω τινός vladati čime; 3. l. ind. prez. akt.
ἐπιτρέπει ἐπιτρέπω dopustiti; 3. l. sg. ind. prez. akt.
δὲ usporadni suprotni veznik § 515.2, povezuje surečenicu s prethodnima
αὐτῷ § 207
σπείσασθαι σπένδω med. sklopiti primirje; inf. aor. med.
πρὸς τὸ ἐρώμενον ἐράω žudjeti, čeznuti, voljeti; a. sg. s. r. ptc. prez.
medpas.; poimeničenje participa članom § 499; πρὸς + a. § 435.C
κἄν = καὶ ἐάν, uvodi dopusnu rečenicu § 480, kraza § 66
θέλῃ θέλω (ἐθέλω) željeti; 3. l. sg. konj. prez. akt.

ὁ δὲ

τῷ θυμῷ
βεβαπτισμένος
καταδύεται,
καὶ

εἰς τὴν ἰδίαν ἀρχὴν
 ἐκπηδῆσαι
 θέλων
 οὐκέτι ἐστὶν ἐλεύθερος,
 ἀλλὰ
 μισεῖν
 ἀναγκάζεται
 τὸ φιλούμενον.

ὁ... βεβαπτισμένος βαπτίζω umočiti, potopiti; n. sg. m. r. ptc. perf. medpas., poimeničenje participa članom § 499

δὲ usporedni suprotni veznik § 515.2, povezuje rečenicu s prethodnom τῷ θυμῷ § 82

καταδύεται καταδύω potopiti; 3. l. sg. ind. prez. medpas.

εἰς τὴν ἰδίαν ἀρχὴν § 90, § 103, εἰς + a. § 419

ἐκπηδῆσαι ἐκπηδάω iskočiti, istrčati, provaliti; inf. aor. akt.

θέλων θέλω (ἐθέλω) htjeti, n. sg. m. r. ptc. prez. akt.

ἐστὶν εἰμί biti, 3. l. sg. ind. prez. akt.

ἐλεύθερος § 103

ἀλλὰ usporedni suprotni veznik § 515.1

μισεῖν μισέω mrziti; inf. prez. akt.

ἀναγκάζεται ἀναγκάζω siliti; 3. l. sg. ind. prez. medpas., otvara mjesto dopuni u infinitivu

τὸ φιλούμενον φιλέω voljeti; a. sg. s. r. ptc. prez. medpas., poimeničenje participa članom § 499

ὅταν δὲ

ὁ θυμὸς

καχλάζων

γεμισθῆ

καὶ

τῆς ἐξουσίας

ἐμφορηθεῖς

ἀποβλύση,

κάμνει μὲν

ἐκ τοῦ κόρου,
καμῶν δὲ
παρίεται,
καὶ ὁ ἔρως
ἀμύνεται
καὶ ὀπλίζει
τὴν ἐπιθυμίαν
καὶ
τὸν θυμὸν
ἤδη καθεύδοντα
νικᾷ.

ὅταν vremenski veznik, uvodi vremensku rečenicu § 487, § 488.2

ὁ θυμὸς § 82

δὲ usporedni suprotni veznik § 515.2, povezuje rečenicu s prethodnom

καχλάζων καχλάζω zapljuskivati, prskati; n. sg. m. r. ptc. prez. akt.

γεμισθῆ γέμιζω napuniti; 3. l. sg. konj. aor. pas.

τῆς ἐξουσίας § 90

ἐμφορηθεὶς ἐμφορέω unositi; n. sg. m. r. ptc. aor. pas.

ἀποβλύση ἀποβλύζω izliti; 3. l. sg. konj. aor. akt.

κάμνει κάμνω mučiti se; 3. l. sg. ind. prez. akt.

κάμνει μὲν... καμῶν δὲ... koordinacija rečeničnih članova česticama § 519.7:

a...

ἐκ τοῦ κόρου od sitosti, od obilja; § 82, ἐκ + g. § 424

καμῶν κάμνω mučiti se; n. sg. m. r. ptc. aor. akt.

παρίεται παρήμι popuštati, puštati; 3. l. sg. ind. prez. medpas.

ὁ ἔρως § 123

ἀμύνεται ἀμύνω odbijati; 3. l. sg. ind. prez. medpas.

ὀπλίζει ὀπλίζω pripremati za bitku, naoružavati; 3. l. sg. ind. prez. akt.

τὴν ἐπιθυμίαν § 90

τὸν θυμὸν § 82

καθεύδοντα καθεύδω spavati, počivati; a. sg. m. r. ptc. prez. akt.

νικᾷ νικάω pobjeđivati; 3. l. sg. ind. prez. akt.

ὀρῶν δὲ

τὰς ὕβρεις,

ὅς
 κατὰ τῶν φιλτάτων
 ἐπαρώνησεν,
 ἀλγεῖ
 καὶ
 πρὸς τὸ ἐρώμενον
 ἀπολογεῖται
 καὶ
 εἰς ὁμιλίαν
 παρακαλεῖ
 καὶ
 τὸν θυμὸν
 ἐπαγγέλλεται
 καταμαλάττειν
 ἡδονῇ.

ὀρῶν ὀράω vidjeti, gledati; n. sg. m. r. ptc. prez. akt.

δὲ usporedni suprotni veznik § 515.2, povezuje rečenicu s prethodnom: a...

τὰς ὕβρεις § 165

ὅς § 215, uvodi odnosnu rečenicu, § 481

κατὰ τῶν φιλτάτων § 197, bilj. 2; κατὰ + g. § 429.A

ἐπαρώνησεν παροινέω τινά ponašati se prema kome kao pijan čovjek, nanositi kome zlo, loše postupati s kim; 3. l. sg. ind. aor. akt.

ἀλγεῖ ἀλγέω osjećati bol; 3. l. ind. prez. akt.

πρὸς τὸ ἐρώμενον ἐράω voljeti, žudjeti, čeznuti; a. sg. s. r. ptc. prez. medpas., poimeničenje participa članom § 499; πρὸς + a. § 435.C

ἀπολογεῖται ἀπολογέομαι πρὸς τινά braniti se pred kime, opravdavati se pred kime; 3. l. sg. ind. prez. medpas.

εἰς ὁμιλίαν § 90, εἰς + a. § 419

παρακαλεῖ παρακαλέω dozivati; 3. l. sg. ind. prez. akt.

τὸν θυμὸν § 82

ἐπαγγέλλεται ἐπαγγέλλω med. obećavati; 3. l. sg. ind. prez. medpas., otvara mjesto dopuni u infinitivu

καταμαλάττειν καταμαλάττω udobrovoljiti, ublažiti; inf. prez. akt.

ἡδονῇ § 90, dativ sredstva § 414.1, dopuna uz καταμαλάττειν

τυχῶν μὲν οὖν
 ᾧν ἠθέλησεν,
ἴλεως γίνεται,
ἀτιμούμενος δὲ
 πάλιν
 εἰς τὸν θυμὸν
καταδύεται·
ὁ δὲ καθεύδων
ἐξεγείρεται
καὶ τὰ ἀρχαῖα
ποιεῖ·
 ἀτιμία γὰρ
ἔρωτος σύμμαχος ἐστι
θυμός.

τυχῶν τυγχάνω τινός pogađati, dobiti, postići što; n. sg. m. r. ptc. aor. akt.

μὲν... δὲ koordinacija § 519.7: a...

οὖν usporedni zaključni veznik § 516.2

ᾧν § 215, uvodi odnosnu rečenicu § 481, dijelni genitiv uz glagole koji znače „gađati” i „težiti”, „pogađati” i „promašivati” § 396 e

ἠθέλησεν ἐθέλω željeti; 3. l. sg. aor. akt.

ἴλεως § 111

γίνεται γίγνομαι postati, nastati (jonski i helenistički oblik), 3. l. sg. ind. prez. medpas., otvara mjesto imenskoj dopuni

ἀτιμούμενος ἀτιμώ osramotiti, pogrditi; n. sg. m. r. ptc. prez. medpas.

εἰς τὸν θυμὸν § 82, εἰς + a. § 419

καταδύεται καταδύω potopiti, med. potonuti, uvući se u što; 3. l. sg. ind. prez. medpas.

ὁ δὲ odnosi se na τὸν θυμὸν, član kao pokazna zamjenica § 370.2

καθεύδων καθεύδω spavati; n. sg. m. r. ptc. prez. akt.

ἐξεγείρεται ἐξεγείρω buditi; 3. l. sg. ind. prez. medpas.

τὰ ἀρχαῖα § 103, poimeničenje članom § 373

ποιεῖ ποιέω činiti; 3. l. sg. ind. prez. akt.

ἀτιμία § 90

γὰρ postpozitivni usporedni uzročni veznik § 517

ἔρωτος § 123

σύμμαχος § 82

ἔστι εἰμί biti, 3. l. sg. ind. prez. akt.

θυμός § 82